

YEREL MÜZELERİN SERGİLEME TASARIMI ÖZELLİKLERİ VE İYİLEŞTİRME OLANAKLARI

OPPORTUNITIES FOR IMPROVING EXHIBITION DESIGN IN LOCAL MUSEUMS

Maralmaa Tumen-Ulzii*

Öz

Müzenin temel görevlerinden biri, eserleri bilimsel temellere dayalı olarak sanatsal yöntemlerle ziyaretçilere sunmak ve eğitim sağlamaktır; bu süreç “sergileme tasarımı” olarak adlandırılır. 20. yüzyılın başlarında müzeler çoğunlukla görme duyusuna dayanan sergileme yöntemlerini kullanmaktayken, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte uzmanlar ziyaretçilerin beş duyusunu harekete geçiren pek çok etkili sergileme tekniğini uygulamaktadır. Moğolistan’da olumlu uygulamalar olsa da, sınırlı fiziksel alan, uygun olmayan bina yapıları, yetersiz finansman ve uzman personel eksikliği gibi çeşitli etkenler nedeniyle özellikle yerel müzelerde sergileme tasarımları ziyaretçinin dikkatini çekmekte zorlanmakta ve tekrar ziyaret etme isteğini uyandırmada yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışmada Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi örnek olarak seçilmektedir; sergileme tasarımın kalitesini, mekânsal organizasyonunu ve ziyaretçi katılım düzeyini belirlemek amacıyla iç mekân tasarımına dayalı gözlem yöntemiyle değerlendirme yapılmıştır. Bulgular, sergileme kalitesinin iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Sergileme tasarımın geliştirilmesi; müze faaliyetlerinin niteliğinin yükselmesine, ziyaretçi akışının artmasına, gelirin çoğalmasına ve bilginin aktarımındaki etkinin güçlenmesine önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca müzenin bir eğitim ve kültür merkezi olarak gelişimine de olumlu etki edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, Sergileme, Tasarım, Değerlendirme, Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzecilik Anabilim Dalı, İzmir / TÜRKİYE,
E-posta: maral.museum@gmail.com, ORCID: 0009-0001-9439-0227 (Makale Gönderim Tarihi: 09.01.2026,
Makale Kabul Tarihi: 22.09.2026).

Abstract

One of the essential functions of a museum is to present collections to the public through scientifically grounded and artistically designed exhibitions that also serve an educational purpose—an approach generally referred to as exhibition design. In the early twentieth century, museums primarily relied on visual, observation-based displays; however, with technological advancements, contemporary specialists increasingly incorporate multisensory exhibition methods that engage all five senses. Although Mongolian museums have adopted several effective practices, many particularly regional museums continue to face challenges in attracting visitors due to limited space, non-purpose-built facilities, insufficient funding, and shortages in trained staff.

In this study, we selected the Khuvsgul Aimag Museum as a case example and conducted an evaluation using design-based observational methods to assess exhibition quality, spatial organization, and the level of visitor engagement. The results indicate that significant improvements in exhibition design are needed. Enhancing the quality of exhibition design would not only improve overall museum performance but also increase visitor numbers, raise revenue, strengthen communication and interpretation effectiveness, and ultimately contribute to developing museums as influential educational and cultural centers.

Keywords: *Museology, Exhibition, Design, Evaluation, Khuvsgul Aimag Museum*

Giriş

“Museology” teriminin ilk kez 1839 yılında kullanılmasıyla birlikte, müzenin rolü ve kuramsal temelleri üzerine özel bir araştırma alanına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır. 19 yüzyılda ise müzecilik, “müze bilimi” olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Popadić, 2020:6). Hollandalı ünlü bir müzebilimci ve Prof. Peter van Mensch, sergiyi müzebilimsel bir yapıtın en yetkin örneği (par excellence) ve müze iletişiminin temel taşı olarak nitelendirmiştir (Mensch, 2019).

Hu vd. 2024 onların belirttiği üzere: “Müze ortamındaki sergileme tasarımı, müzenin içeriğini, tarihsel bilgisini ve kültürel değerlerini aktaran doğrudan bir araçtır ve

eser ile ziyaretçi arasındaki ilişkiyi kuran temel uygulayıcıdır.”

Bu çerçevede sergileme tasarımı; aydınlatma, renk, açıklayıcı metinler, grafik tasarım ve interaktif teknolojiler gibi pek çok unsuru bir araya getirerek eserlere zarar vermeden ziyaretçiye anlam kurma, algılama ve estetik deneyim edinme imkânı sağlayan bir süreç olarak değerlendirilebilir.

2025 yılı itibarıyla Moğolistan Kültür Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren 38 müze bulunmaktadır. Bu müzelerin %31,5’i Ulanbator’da, %68,5’i ise kırsal bölgelerde yer almaktadır (Moğolistan Kültür Bakanlığı, 2025). 2021 yılında ba-

ğimsız “Müze Yasası’nın kabul edilmesiyle birlikte müzecilik faaliyetleri daha gelişmiş bir düzeyde uygulanmaya başlanmıştır. Bu yasanın 4.1.2 maddesinde “müze konsepti”, müzenin türünü, faaliyet alanını, kapsamını, koleksiyon ve sergileme politikasını belirleyen belge olarak tanımlanmaktadır. Aynı yasanın 8.2 maddesine göre müzeler, konsept belgeleri doğrultusunda her altı yılda bir sergileme tasarımları yenilemeye yönelik bir plan hazırlamakla yükümlüdür (Müze Yasası, 2021).

Bu doğrultuda tüm müzeler; amaçları, türleri, faaliyet yönelimleri ve koleksiyonları temel alınarak kendi konsept belgelerini ve sergileme tasarımı planlarını yenileyip onaylatmaya başlamıştır. Son yıllarda Moğolistan’da müzecilik sektörü özel olarak önemsenmiş, ilgili yasa ve politikaların uygulanması istikrarlı biçimde gelişmiştir. Ancak sergileme yöntemlerine ilişkin politika ve uygulamalar, özellikle yerel müzeler düzeyinde hâlen sınırlı kalmaktadır.

Yerel müzelerin temel özelliği, bulundukları bölgedeki kültürel mirası korumak, saklamak, halka sunmak ve tanıtmak, ayrıca bu mirası gelecek kuşaklara aktarmaktır. Başka bir ifadeyle yerel müzeler; bir bölgede geçmişte yaşamış ya da hâlen yaşamakta olan insanların bıraktığı benzersiz tarihsel, arkeolojik, etnografik, paleontolojik ve doğa bilimlerine ait eserleri aynı çatı altında sergilemeleriyle, diğer uzmanlık alanına dayalı müzelerden ayrılır.

Yerel müzelerin ziyaretçilere farklı disiplinlere ait bilgi edinme, görme, anlama ve öğrenme fırsatını sunarak onları sıkılma-

dan sergiyi gezebilecek şekilde yönlendirmesi gerekmektedir. Ayrıca, bir bölgeye gelen turistlerin çoğunlukla ilk ziyaret ettiği mekân müze olduğundan, müze faaliyetlerinin nitelikli olması ziyaretçi çekme potansiyelini arttıracaktır. Bunun sonucunda müze yerel bütçeye ekonomik katkı sağlayabilecek önemli bir kurum niteliğine kavuşacaktır.

Bu araştırma, etnografik özgünlüğü ve doğal mirasıyla ön plana çıkan Hövsgöl Vilayeti Merkez Müzesi’ni odak noktası (vaka analizi) болгон ele almaktadır. Çalışmada, müzenin sergileme tasarımı stratejileri, nitel araştırma yöntemlerinden gözlem tekniği kullanılarak incelenmiştir. Mevcut durum betimsel bir yaklaşımla analiz edilmiş; elde edilen veriler ışığında, müze mekânının gelecekteki iyileştirme olanakları ve potansiyel gelişim stratejileri değerlendirilmiştir.

Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi’nin Sergileme Tasarımının Mevcut Durumu

Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi ilk olarak 1949 yılında kurulmuştur. Günümüzde müze, 4.300’ü aşkın eser ve obje içeren koleksiyona sahip olup üç sergi salonunda (medeniyet, etnografya ve doğa) faaliyet göstermektedir. 2018 yılı verilerine göre koleksiyonun %6’sını arkeolojik buluntular, %26’sını tarihî eserler, %14’ünü dinî içerikli objeler, %15’ini sanat eserleri, %8’ini doğa bilimlerine ait materyaller ve %31’ini etnografik nitelikli objeler oluşturmaktadır (Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi, 2024).

Hövsgöl bölgesi; özgün doğal oluşumları, bozulmamış ekosistemiyle Huvsgöl Gölü'nün doğal sahası, ren geyiği yetiştiriciliğiyle bilinen Tsaatan topluluğunun yaşam kültürü, etnografik gelenekleri ve şamanizm ritüelleri açısından Moğolistan'ın diğer eyaletlerinden farklılaşan bir bölgedir. Bu özgün özellikler, bölgenin tarihsel, kültürel, doğal ve etnografik mirasının bütüncül yapısını vurgulamakta ve müzenin sergileme içeriklerini zenginleştirebilecek önemli kaynak niteliği taşımaktadır.

Müze, toplam koleksiyonunun yaklaşık %40'ını üç sürekli sergi salonunda düzenleyerek halka kültürel hizmet sunmaktadır. Ayrıca uzman araştırma kuruluşlarıyla iş birliği yaparak kitap yayımı, bilimsel araştırmalar ve müze eğitimi programları yürütmekte, geçici ve gezici sergilerle düzenli faaliyet göstermektedir (gov.mn, 2024). Müzenin iç kaynakları açısından değerlendirildiğinde koleksiyonun geniş kapsamlı olduğu, özgün eserlerin sayıca fazla bulunduğu ve koleksiyonun düzenli olarak zenginleştirildiği görülmektedir.

Sergileme tasarımı bakımından 2024 yılında VR (sanal gerçeklik) teknolojisi kullanılarak Darhad Vadisi'nin doğal güzellikleri, Hövsgöl Gölü, Undur Gongor, Darhad beyaz atı, Aslan fil, Uushigiin Övör'deki Tunç Çağı anıt kompleksi ve ren geyiği gibi içeriklerin 3D gözlük aracılığıyla izlenebilmesi sağlanmıştır. Ancak müze, VR gibi modern teknolojileri bünyesine katmış olsa da genel sergileme konseptinin Tereza Scheiner tarafından tanımlanan 'Geleneksel (Ortodoks) Müze' formundan (nesne odaklı, pasif etkileşimli) henüz kopamadığı sonucuna varılabilir. Scheiner'ın kuramına göre bu durum;

'İletişim' (Communication) aşamasında teknoloji kullanılmasına rağmen, ziyaretçi ile kurulan temel etkileşim zihniyeti olan 'Diskur'un (Söylem) yenilenmediğini göstermektedir (Scheiner, 2019, s. 206).

Müzenin sergileme tasarımı denilmeli planlanırken, bölgenin doğal yapısı, etnografik kültürü, geleneksel bilgi birikimi ve ritüel mirasının sergi alanlarına yansıtılması; yerel kimliği ifade eden bir sergileme atmosferinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşım yalnızca eserlerin sergilenmesi değil, aynı zamanda ziyaretçinin kültürel farkındalığını derinleştiren, yerel mirasın korunmasına ve aktarılmasına katkı sağlayan bir eğitim alanının geliştirilmesini mümkün kılar.

Sergi Salonu 1 (Medeniyet Salonu)

Bu salonunda Hövsgöl eyaletinin kuruluş tarihinden başlayarak; bölgeden çıkmış ünlü kişiler, yazı araçları, zanaatkar eserleri, oyma Buda heykelleri, ünlü güreşçilerin tarihine ilişkin materyaller ve etnografik nitelikli pek çok farklı türde eser aynı salonda bir arada sergilenmiştir. Ayrıca bazı vitrinlerde çok sayıda benzer türde eserin yoğun biçimde yerleştirilmesi nedeniyle, ziyaretçinin hangi bilgiyi algılaması gerektiği belirsizleşmekte ve salonun aşırı kalabalık bir izlenim verdiği gözlemlenmektedir.

Resim 1 ve 2'de görüldüğü üzere sergileme vitrinleri ve panosu veya duvarı yenilenmiş; duvar renkleri değiştirilmiş, eserlerin yerleşimi yeniden düzenlenmiş ve aydınlatma iyileştirilmiştir. Ancak sergileme yöntemi açısından değişiklik yapılmamış,

Dean'in belirttiği kronolojik yöntem¹ (1994:57) temel alınarak vitrin ve raf kullanımıyla geleneksel bir sergileme anlayışı sürdürülmüştür. Örneğin; demirci aletlerinin sergilendiği vitrinin yeri değiştirilmiş olsa da iç düzenlemede herhangi bir yenilik yapılmamıştır. Bu bölümdeki temel eser beş anahtarlı bir kilittir. Bu kilidin özelliği,

beş anahtarın da tam ve eksiksiz olması durumunda kilidin açılabilmesidir. Ancak tüm anahtarların aynı seviyede, aynı doğrultuda yerleştirilmesi ziyaretçinin bu özelliği fark etmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle, söz konusu bölüm duvar üzerinde farklı bir düzenlemeyle sergilenecek kilidin daha belirgin şekilde öne çıkarılması mümkündür (Resim 3).

Resim 1: Uygarlık salonunun eski sergileme düzeni
Kaynakçası: Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesinin sitesi (Erişim tarihi 10.12.2022).

Resim 2: Uygarlık salonunun yenilenmiş sergileme düzeni.
Kaynakçası: Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi. (Maralmaa T. 09.09.2025)

¹Kronolojik yöntem, eserlerin zaman sırasına göre eskiden yeniye doğru düzenlenmesini ve böylece

tarihsel gelişim aşamalarının ziyaretçiye aktarılmasını amaçlar.

Resim 3: “Kültürel Çatışma” salonunun sergileme düzeninin bir bölümü.
Kaynakçası: State Museum of Prehistory, Saxony-Anhalt (Erişim tarihi 10.12.2024).

Sergi Salonu 2 (Etnografya Salonu):

Bu salonda bölgede yaşayan altı etnik topluluğa ait kültürel miras ve günlük yaşam nesneleri sergilenmiştir: Halha, Darkhad, Uriankhai, Buryat, Tsaatan ve Hotgoid (Resim 4). Etnik kıyafetler ve kullanım eşyalarının sunumuna bakıldığında, etnografik müze sergilemelerinde yaygın olarak kullanılan gerçekçi-görsel (visual ethnographic) yöntem ile tematik düzenleme yaklaşımının birlikte uygulandığı görülmektedir (Jacknis, 1985; Karp & Lavine, 1991; Dean, 1994). Başka bir ifadeyle, korumalı cam vitrin ile etnik kıyafetlerin gerçekçi

sunumunu birleştiren karma bir yöntem kullanılmıştır.

Bölgenin şamanizm geleneği, kültürel çeşitliliği ve Tsaatan topluluğunun kendine özgü yaşam biçimi göz önünde bulundurulduğunda, bu özellikleri daha belirgin biçimde vurgulayan sergileme olanakları mevcuttur. Örneğin, şaman kıyafet ve aksesuarları ayrı bir cam vitrinde sergilenebilir; eserlerin aydınlatması daha koyu bir tonda düzenlenerek, yan tarafına ilgi çekici açıklama metinleri yerleştirilebilir (Resim 5).

Resim 4: Etnografya salonunda etnik kıyafet ve kullanım eşyalarının sergilenişi.
Kaynakçası: Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi. (Maralmaa T. 09.09.2025)

Resim 5: Etnografya müzesi sergi salonunun bir bölümü.
Kaynakçası: Liget Budapest Project (Erişim tarihi 10.12.2024).

Sergi Salonu 3 (Doğa Salonu):

Bu salonda bölgeden elde edilmiş bazı arkeolojik ve paleontolojik buluntular, günümüzde bölgede yaşayan hayvanların tahnit örnekleri ile kurutulmuş bitki materyalleri sergilenmektedir. Doğa salonunun sergileme düzeni, diorama² (Lord vd diğerleri, 2012, s.145) ve cam vitrin kullanımının bir

araya getirildiği, gerçekçi bir içerik sunan bir düzen olup, bölgenin ekolojik özelliklerini yansıtmaktadır.

Bununla birlikte, ziyaretçi katılımını artırmak amacıyla sesli ve görsel interaktif açıklamalar, estetik aydınlatma çözümleri ve dokunsal unsurlar eklenmesi, sergileme kalitesini daha da yükseltebilir (Resim 6).

²Diorama, doğal ya da tarihî bir çevrenin üç boyutlu bir mekânda yeniden kurgulanmasıyla, ziyaretçilere

etkileyici (immersive) ve eğitsel bir deneyim sunan bir sergileme türüdür.

Örneğin, ren geyiği tahnitinin bulunduğu vitrinin alt kısmına çekmeceli bir bölüm eklenerek, hayvanın taklit derisinin yerleştirildiği ve ziyaretçilerin dokunarak deneyimleyebileceği bir düzenek yapılabilir (Resim 7).

İnsanların tüm duyularıyla algıladığı bilgi, yalnızca görsel olarak alınan bilgidен çok daha kalıcıdır. Kişi, bizzat katılarak gerçekleştirdiği eylemleri daha iyi hatırlama eğilimindedir (Dean, 1994:27).

Resim 6: Doğa salonunda ren geyiği tahnitinin sergilendiği bölüm. Kaynakçası: Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi (Maralmaa T. 09.09.2025).

Resim 7: South Street Seaport Museum'daki sergi salonunda yer alan çekmeceli interaktif sergileme bölümü. Kaynakçası: South Street Seaport Museum (New York, ABD), (Erişim tarihi 10.12.2024).

Sergileme düzeni, müzeler ile toplum arasındaki en yaygın iletişim aracıdır araçlarından biridir diyebilirsiniz ya da kültürel iletişimi sağlayan diye bağlayabilirsiniz. Ziyaretçilerin müze hakkındaki algısı ve değerlendirmesi, çoğunlukla sergiden edindikleri deneyime doğrudan bağlıdır. Al Khalifa ve Jiwane'nin (2025) araştırma bulgularına göre, eserlerle etkileşim kurma imkanının sınırlı olması, ziyaretçi katılımını olumsuz etkilediği gibi ziyaretçinin müzedeki öğrenme deneyimini azaltmaktadır.

Müze sergilerinin içeriği, tasarım biçimi ve mekânsal planlaması; kurumun işleyiş özellikleri, bina altyapısı ve finansal kaynakları gibi etkenler nedeniyle çeşitli sınırlamalara sahip olabilir. Bu nedenle, müzenin kendi koşullarını ve kaynaklarını ayrıntılı şekilde analiz etmek, ziyaretçilerden düzenli olarak geri bildirim toplamak, yeni sergileme yöntemlerini denemek ve elde edilen sonuçlara dayanarak sergilemeyi geliştirmeye yönelik fırsatları sürekli olarak araştırmak gerekmektedir.

Bu çalışmada, yukarıda belirtilen çağdaş sergileme yöntemlerinin müzeye önerilmesinin yanı sıra, söz konusu müzenin mekânsal düzeni, eserlerin özellikleri ve ziyaretçi ihtiyaçlarına uygun diğer sergileme yöntemlerinin uygulanabilirliği de bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Müze Sergilemesinde Kullanılan Bazı Modern Yöntem ve Biçimler:

1. *Dokunsal Sergiler (Tactile Exhibits):* Dokunsal sergiler, ziyaretçilere olguları doğrudan gözleri önünde gerçekleştirilmiş gibi gösterdiği için, yalnızca sözel

açıklamalara kıyasla çok daha derin bir kavrayış oluşturur (Hein, 1998:56) (Resim 8–9).

Resim 8: Görme engelliler için dokunulabilir sanat eseri.

Kaynakçası: Lily Kelting (Erişim tarihi 12.12.2025).

Resim 9: “İki Milyon Yıllık Göç” özel sergisinde yer alan interaktif dokunulabilir eser.

Kaynakçası: Neanderthal Museum (Erişim tarihi 18.09.2024).

2. *Etkileşimli Sergiler (Interactive Exhibits):* Etkileşimli sergiler, ziyaretçiyi aktif bir konuma getirir ve eserlere hem fiziksel hem de zihinsel katılım göstermesini gerektirir (Falk & Dierking, 2000:75) (Resim 10–11).

Resim 10: Doğa tarihi salonunda AR geliştirmesi. Kaynakçası: Carnegie Museum of Natural History (Erişim tarihi 10.12.2024).

Resim 11: Müze salonunda AR modellemeli dinozor görselleşmesine sahip interaktif masa bölümü. Kaynakçası: Blunt (Erişim tarihi 10.12.2025).

3. *Simülasyon (Simulation):* Simülasyon, gerçek bir çevreyi veya geçmiş bir olayı yeniden kurgulayarak, duran sergileme yöntemleriyle aktarılması mümkün olmayan durumları ziyaretçilere gerçekçi bir biçimde deneyimletir (Smithsonian Institution, 2017:42) (Resim 12).

Şekil 12: Yeşilova Müzesi'nin dış ve iç mekân simülasyon alanı.
Kaynakçası: Yeşilova Müzesi, İzmir (Erişim tarihi 10.12.2024).

Bu yöntem ve biçimler göz önünde bulundurularak, müzenin mevcut koşullarına uygun şekilde sergileme düzenini geliştirmeye yönelik aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Müzede ziyaretçi ile etkileşim kurmaya imkân veren interaktif sergileme yöntemlerini kullanmak; örneğin, Doğa Salonu'nda bulunan mamut dışından yola çıkarak, küçük bir mamut replikasının dokunulabilir şekilde hazırlanması.
- Stephen Bitgood (2013) tarafından tanımlanan 'Dikkat-Değer Modeli'ne göre, tek bir sergileme vitrininde aşırı sayıda eserin yer alması 'dikkat rekabetine' yol açarak ziyaretçiyi bilgi aşırı yüklemesine (information overload) maruz bırakmaktadır. Bu durum, ziyaretçinin her bir eseri dikkatle inceleme ilgisini azaltmakta ve neticede 'müze yorgunluğunun' temel nedenini oluşturmaktadır. Bu nedenle, tek bir vitrinde aşırı sayıda eser sergilemekten kaçınılmalı, ziyaretçiyi aşırı bilgiyle yüklemek yerine eserler

zaman, tarihsel dönem veya malzeme özelliklerine göre daha anlaşılır bir biçimde sistematize edilmelidir. Örneğin; etnografik kıyafetlerin bir kısmının ziyaretçilerin deneyimleyebileceği 'interaktif' (giyilebilir) formda düzenlenmesi bu yaklaşıma uygun bir örnektir.

- Sıcaklık, ışık ve ses gibi müzenin fiziksel unsurlarından ya da teknik bileşenlerden yararlanmak; örneğin, Doğa Salonu'ndaki bazı hayvan tahnitlerinin yakınına gelindiğinde o hayvana ait seslerin duyulacağı bir sistem yapmak.
- 3D baskı ile üretilmiş maket ve modeller kullanmak; örneğin, salonda bulunan balık veya böcek türlerinin 3D modellerini hazırlayarak sunmak.
- Tematik odalar veya tematik bölgelendirme yapmak; örneğin, bölgenin belirleyici bir kültürel miras unsurunu seçerek yalnızca ona ayrılmış küçük ölçekli tematik bir sergileme oluşturmak (örneğin şaman giysileri ve aksesuarları).

- Ziyaretçilerin görüşlerini toplamak için geri bildirim defteri bulundurmak ve sergiye ilişkin düzenli anketler yapmak.
- Dinlenme alanları ve oturma yerleri eklemek.
- Müze mağazası, kafe gibi rahatlama ve etkileşim alanları oluşturmak.
- Sosyal medya ortamında aktif olarak yer almak ve bilgilendirme yapmak.
- Müzenin resmi bir web sitesini oluşturmak.

Sonuç

Hövsgöl Eyalet Müzesi'nde sergileme tasarımı yasal gerekliliklere uygun olarak belirli aralıklarla yenilense de kullanılan yöntemlerin modern olmadığı ve geleneksel bir sergileme yapıldığı görülmektedir. Çok sayıda eserin tek bir alanda toplanması, tüm salonlarda benzer geleneksel düzenlemelerin tercih edilmesi, cam vitrin ağırlıklı sunum biçimi, dokunulabilir replikaların bulunmaması ve etkileşimli ya da çağdaş teknolojik çözümlerin yetersizliği müzenin başlıca zayıf yönleridir. Müzenin bütçe, finansman ve mekânsal olanakları sınırlı olsa da, ziyaretçilerden düzenli olarak geri bildirim almak, mevcut kaynakları etkin kullanmak ve mevcut koleksiyon ile yapı koşullarına uygun sergileme yöntemlerini araştırarak düşük maliyetle yaratıcı sergileme çözümlerini denemek gerekmektedir. Yerel kültürel miras, doğal özellikler ve teknolojik olanaklar doğru şekilde

değerlendirildiği takdirde sergilemenin geliştirilmesi için geniş imkanlar bulunmaktadır.

2024 yılı verilerine göre Hövsgöl bölgeye 285.500 yerli ve yabancı ziyaretçi gelmiş (Turizm Profesyonelleri Birliği, 2024); ancak bunların yalnızca 26.600'ü müzeyi ziyaret etmiştir (Ulusal İstatistik Ofisi, 2024). Başka bir ifadeyle, bölgeye gelen turist sayısı yüksek olmasına rağmen müzeyi ziyaret edenlerin oranı %10'un altındadır. Bir sergideki eser sayısının fazlalığı, o serginin nitelikli olduğu anlamına gelmez; diğer bir deyişle, eserlerin seçici ve optimize bir şekilde sunulması, ziyaretçinin dikkatinin dağılmasını önleyerek her bir eserle daha derin bir bağ kurmasına ve bilgiyi çok daha kaliteli bir biçimde özümsemesine olanak tanır. 2024 yılında, 2019'a kıyasla Moğolistan'daki toplam müze ziyaretçi sayısı %40 artarak 1,1 milyona, müze gelirleri ise 1,5 kat artarak 4,2 milyar tögrög seviyesine ulaşmıştır (Moğolistan Kültür Bakanlığı, 2024). Aynı yıl ülkenin nominal gayrisafi yurtiçi hasılası 68,9 trilyon tögrög olarak gerçekleşmiştir (Ulusal İstatistik Ofisi, 2024). Bu verilere göre müzelerin toplam geliri GSYH'nin yaklaşık %0,0061'ini oluşturmaktadır. Oran düşük görünse de müze ziyaretçilerinin artması, özellikle turizm sektörü açısından önemli ve olumlu etkilere sahiptir. Bu nedenle, bu alandaki araştırmaların devam ettirilmesi ve sergileme düzeninin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Al Khalifa, H. E., & Jiwane, A. V. (2025). Visitors' interactions with the exhibits and behaviors in museum spaces: Insights from the National Museum of Bahrain. *Buildings*, 15(8), 1324. <https://doi.org/10.3390/buildings15081324> Erişim Tarihi: 01.11.2025
- Bitgood, S. (2013). *Attention and value: Keys to understanding museum visitors*. Left Coast Press.
- Blunt, N. K. (2019, November 6). Partnering to bring the arts to students in rural communities. *Education Commission of the States*. <https://www.ecs.org/partnering-to-bring-the-arts-to-students-in-rural-communities/> Erişim Tarihi: 01.11.2025
- Cleveland Museum of Art. (2019). *ARTLENS exhibition impact report*. <https://www.clevelandart.org> Erişim Tarihi: 09.11.2025
- Dean, D. (1994). *Museum exhibition: Theory and practice*. Routledge.
- Explore Meuse. (n.d.). *Espace Muséal d'Andenne (EMA) interactive exhibition overview*. <https://www.exploremeuse.be> Erişim Tarihi: 08.12.2025
- Falk, J. H., & Dierking, L. (2000). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. AltaMira Press.
- gov.mn. (2024). *Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi hakkında tanıtıcı bilgiler*. <https://www.gov.mn> Erişim Tarihi: 01.11.2025
- Harrington, M. C. R., Tatzgern, M., Langer, T., & Wenzel, J. W. (2019). Augmented reality brings the real world into natural history dioramas with data visualizations and bioacoustics at the Carnegie Museum of Natural History. *Curator: The Museum Journal*, 62(2), 177–193.
- <https://doi.org/10.1111/cura.12308> Erişim Tarihi: 01.11.2025
- Hövsgöl Eyaleti Merkez Müzesi. (2024). *Koleksiyon Kayıtları Genel Raporu*. Kayıt ve Envanter Bilgi Sistemi. Mörön, Moğolistan.
- Hu, Y., Liu, Y., & Zhou, X. (2024). Research on the design strategy of historical museum exhibitions from the perspective of visitor experience. *Buildings*, 14(10).
- International Council of Museums (ICOM). (2022, August 24). *New museum definition adopted at the ICOM Prague Conference*. <https://icom.museum/en/news/> Erişim Tarihi: 08.12.2025
- Jacknis, I. (1985). Franz Boas and exhibits: On the limitations of the museum method of anthropology. *Curator*, 28(1), 5–20.
- Karp, I., & Lavine, S. (1991). *Exhibiting cultures: The poetics and politics of museum display*. Smithsonian Institution Press.
- Liget Budapest Project. (2024). *Museum of Ethnography – permanent exhibition interior*. <https://ligetbudapest.hu> Erişim Tarihi: 08.12.2025
- Lorente, J. P. (2019). *Museology: The science of museums*. Cambridge University Press.
- Luo, D., Chi, X., & Pan, X. (2024). Multisensory museum experience: An integrative view and research agenda. *Museum Management and Curatorship*, 39(5), 467–487.
- Melton, A. (1935). Problems of installation in museums of art. *Journal of Educational Psychology*, 26(8), 601–609.
- Moğolistan Kültür Bakanlığı. (2025). *Moğolistan'daki müzelere ilişkin istatistikî bilgiler*. Kültür Bakanlığı.
- Moğolistan'ın "Müze Hakkında Kanunu". (2021). *Moğolistan Ulusal Mevzuat Veri*

- Tabanı*. <https://legalinfo.mn> Erişim Tarihi: 15.12.2025
- Neanderthal Museum. (2025). *Two million years of migration: Special exhibition 2025*. <https://neanderthal.de/our-museum/special-exhibition-2025/> 15.12.2025
- Petrelli, D., & O'Brien, S. (2018). The value of tangible interaction for visitor engagement: A case study in a museum. *International Journal of Human-Computer Studies*, 114, 47–58. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2018.01.008> 15.12.2025
- Popadić, M. (2020). *Introduction to museology: The European perspective*. ICOM Serbia.
- Serrell, B. (1997). Paying attention: Visitors and museum exhibitions. *Museum News*, 76(3), 29–33.
- State Museum of Prehistory Saxony-Anhalt. (2024). *Clash of Cultures – permanent exhibition*. <https://www.landesmuseum-vorgeschichte.de> 02.12.2025
- Scheiner, T. (2019). Museums and communication: theories of the exhibition. In B. B. Soares (Ed.), *A History of Museology: Key authors of museological theory* (pp. 204–213). ICOM/ICOFOM.
- Yeşilova Höyük Museum. (2024). *Simulation area and exhibition overview*. <https://yesilovahoyuk.com.tr> 02.12.2025